

s moeten stan lossen

Afgaanse verzetsrijders kijken angstig omhoog naar Sovjet-straaljagers.
Foto's Bart Eigenhuijsen

Russen moeten weg uit Afghanistan. Dat heeft de hoogste prioriteit. Zij weten het, wij weten het, iedereen weet het."

De oud-ambassadeur is ook niet zo beducht voor wat er zal gebeuren wanneer de Sovjet-troepen vertrokken zijn. Sommigen voorspellen dat Afghanistan dan ten prooi zal vallen aan een regelrechte burgeroorlog, die qua gewelddadigheid niet zal onderdoen voor de huidige guerrillastrijd. Neumann denkt dat het zo'n vaart niet zal lopen.

Het vertrek van de Russische troepen uit Afghanistan. Maar evenals bij het INF-verdrag het geval is, zal ze er nog een hele klus aan hebben dat succes te verkopen aan haar eigen conservatieve achterban.

Na afloop van zijn besprekingen in Moskou, twee weken geleden, zei minister van Buitenlandse Zaken George Shultz ervan overtuigd te zijn dat de Sovjet-leiding ditmaal de vaste wil heeft om de militaire interventie in Afghanistan te beëindigen. Dat is een indruk die hij niet alleen zelf heeft opgedaan, maar die ook bij zijn adviseurs is gewekt.

Een van hen is Robert Neumann, die van 1966 tot 1973 Amerikaans ambassadeur in Kabul was en die sinds enkele jaren de Midden-Oosten-afdeling leidt van het Center for Strategic and International Studies (CSIS), een prominente denktank in Washington. Neumann was in januari in Moskou en sprak er met de Azië- en Midden-Oosten-deskundigen van het Kremlin. Van zijn gesprekken bracht hij onmiddellijk verslag uit aan onder-minister van Buitenlandse Zaken, Michael Armacost, die Shultz ver-

nauwelijks steun is voor groepen die vervolgens de wapens tegen elkaar zouden willen opnemen. Er zal ongetwijfeld een periode van instabiliteit aanbreken, maar die kan wel eens korter zijn dan menigee denkt."

De vroegere ambassadeur denkt dat het verzet nooit akkoord zal gaan met een coalitieregering waarin topmensen van het regime-Najibullah zitting hebben. Maar hij denkt dat er wel een formule kan worden gevonden waarbij een plaats wordt ingeruimd voor lagere goden en min of meer neutrale figuren.

Hij ziet een rol weggelegd voor de vroegere koning, Zahir Shah, die sinds 1973 in ballingschap woont in Rome. Hij is in ballingschap voor de verzuimbaarheid, om niet te zeggen onbevangenheid van zijn Russische gespreksgenoten. „Er is onmiskenbaar sprake van een algehele herziening van de Russische politiek ten aanzien van de Derde Wereld, en Afghanistan staat bovenaan de agenda", zegt hij. „Je blijft je natuurlijk altijd afvragen of het een tactische manoeuvre betreft. Maar Gorbatsjov heeft zich in openbare uitspraken nu zo vastgelegd op terugtrekking van de Russische troepen, dat zijn prestige enorme schade zou lijden, vooral in de islamitische wereld, als zou blijken dat hij alleen maar een spelletje heeft gespeeld. Bovendien hebben de Russen in de afgelopen maanden de ene concessie na de andere gedaan."

Neumann noemt het begrijpelijk dat Pakistan zeer gebrand is op een politieke regeling die een terugkeer van de ruim twee miljoen Afgaanse vluchtelingen naar hun vaderland bevordert. Maar hij zou het verkeerd vinden als er een strak verband zou worden gelegd tussen een dergelijke regeling en de terugtrekking van het Rode Leger. „De

vermindere. „Het Afgaanse verzet — in het bijzonder de mensen die in Peshawar zitten — weet inmiddels uitstekend hoe het Amerikaanse politieke spel moet worden meegespeeld, en appelleert dan ook krachtig aan de argwaan van de rechtvleugel, die voortdurend beducht is dat er belangrijke concessies aan Moskou worden gedaan. Maar er is geen sprake van een uitverkoop van de Afgaanse belangen."

„Het is altijd de bedoeling geweest dat de Amerikaanse militaire hulp ophoudt wanneer de Sovjet-troepen vertrekken en de Afghanen zelf weer over hun politieke lot kunnen beschikken. Aanvankelijk is de Sovjet-troepen vertrokken zijn. Sommigen voorspellen dat Afghanistan dan ten prooi zal vallen aan een regelrechte burgeroorlog, die qua gewelddadigheid niet zal onderdoen voor de huidige guerrillastrijd. Neumann denkt dat het zo'n vaart niet zal lopen.

„Gorbatsjov zit vast aan terugtrekken"

„Er zijn twee soorten burgeroorlog voorstelbaar. De ene is tussen het bewind in Kabul en het verzet. Een dergelijke ontwikkeling is het grote angstbeeld voor rechtse politici hier in Amerika, die menen dat Moskou het regime-Najibullah nog op allerlei manieren zal stutten, terwijl wij geen hulp meer geven aan het verzet. Maar alles wijst erop dat het regime zonder de aanwezigheid van Russische troepen niet kan overleven en binnen de kortste keren in elkaar zal storten. Dan is er het gevaar van gevechten tussen verschillende verzetsgroeperingen. Er zal zeker verandering zijn wanneer de Russische troepen vertrekken. Maar dat is niet zo vreselijk abnormaal. Ik weet niet hoe het in Nederland was, maar in Frankrijk na de laatste bezetting heerste ook de nodige verdeeldheid en waren er wrijvingen tussen verschillende verzetsgroepen."

Volgens Neumann wordt de invloed van radicale, fundamentalistisch ingestelde leiders in het verzet nogal eens overschat. Hun aanhang in Afghanistan is beperkt, zegt hij. Hij stoelt zijn betrekkelijk optimisme over het post-Sovjet-tijdperk vooral op het feit dat het Afgaanse volk moe is van negen jaar oorlog. „Het verzet tegen de Russische bezetting is taai, maar ik denk dat er

HET kerkhof van Koentsevo, een doodgewone Moskouse begraafplaats. De sneeuw rust zwaar op de takken van de bomen. Het verkeerslawaai dringt slechts gedempt door. Graven die pas gedolven zijn; nog zonder grafstenen. Dan op een zwarte steen een gezicht met een uniformpet. Majoor Dimitrijev, dertig jaar. „Gevallen bij de vervulling van zijn internationalistische plicht in de Democratische Republiek Afghanistan". Schuin er tegenover een portret van Ilja Nezarkov, twintig jaar. Onder zijn tuniek het gestreepte baadje van de paracuitisten van het Sovjet-leger. On-

De vroegere ambassadeur denkt dat het verzet nooit akkoord zal gaan met een coalitieregering waarin topmensen van het regime-Najibullah zitting hebben. Maar hij denkt dat er wel een formule kan worden gevonden waarbij een plaats wordt ingeruimd voor lagere goden en min of meer neutrale figuren.

Hij ziet een rol weggelegd voor de vroegere koning, Zahir Shah, die sinds 1973 in ballingschap woont in Rome. „Ik heb pas nog met de koning gesproken, hij is nu 73 en staat niet bepaald te trappelen om zich weer met staatszaken bezig te houden. Hij is er ook beslist niet op uit om de monarchie te herstellen in Afghanistan. Maar hij is wel de enige nationale persoonlijkheid die, al heeft hij ook tegenstanders, in brede kring gezag inboezemt."

Neumann tilt niet zo zwaar aan het misbaar dat het Afgaanse verzet de laatste weken maakt over de houding van de Amerikaanse regering, die het op een akkoordje zou hebben gegooid met Moskou en al bezig zou zijn de militaire hulp aan de guerrillagroepen te

in Republiek Afghanistan. Onder deze omstandigheden heeft de aanwezigheid van onze troepen zijn zin verloren. Terugtrekking is „onvermijdelijk en logisch".

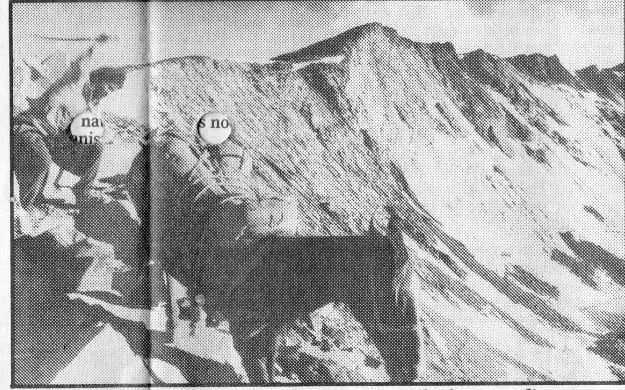
De experts hebben zich vergist, concludeert Prochanov die Afghanistan „een tragedie voor een groot deel van onze generatie" noemt die nog lang zal doorwerken. Enkele positieve punten ziet hij overigens wel. De voornaamste daarvan is dat in Afghanistan het gevaar van „een extremistisch moslim-regime dat er naar streeft zijn propaganda en praktijken over te planten naar onze van de rechtvleugel, die voortdurend beducht is dat er belangrijke concessies aan Moskou worden gedaan. Maar er is geen sprake van een uitverkoop van de Afgaanse belangen."

„Het is altijd de bedoeling geweest dat de Amerikaanse militaire hulp ophoudt wanneer de Sovjet-troepen vertrekken en de Afghanen zelf weer over hun politieke lot kunnen beschikken. Aanvankelijk spraken de Russen over een tijdschema voor terugtrekking dat veel langer was dan wat nu ter tafel ligt. In die eerdere situatie zou het verzet terecht hebben kunnen vrezen dat het met lege handen zou blijven zitten. Maar dat is nu niet het geval. Er zit nog voldoende militaire hulp in de pijpleiding om het grootste deel van de terugtrekkingsfase te overbruggen. En laten we niet vergeten dat het Afgaanse verzet ook van andere kanten hulp krijgt. Het zou me zeer verbazen als dat alles onvoldoende is voor een snelle machtswisseling in Kabul."

PAUL BRILL

Een gedemonteerde Sovjet-tank in het veld bij het stadje Dahaha-I-Ghuri.

Een Afgaan drijft zijn paard over een belangrijke bevoorradingsroute.

...aar gewapende Afghaanse verzetsstrijders grendelen de toegang tot een vallei af in de provincie Samangan.

Foto Bart Eijgenhuijsen

SOVIET-UNIE PLAATST PAKISTAN VOOR DILEMMA

Moskou schrijft Najibullah nog niet af

...n een medewerker
ERDAM — De aankondig-
 ing van Michail Gorbatsjov dat
 de Sovjet-troepen vanaf 15 mei
 Afghanistan zullen verlaten mits
 de Sovjet-Unie en het Afghaanse regime
 een akkoord tekenen, heeft
 Pakistan in een delicate positie ge-

kingen in Genève, zullen zich niet aan
 een akkoord gebonden voelen en door-
 vechten tegen Najibullahs bewind. De
 drie miljoen vluchtelingen zullen niet
 terugkeren, en Pakistan blijft opge-
 scheept met de ongenode gasten en de
 voortgaande bomaanslagen en onrust in
 zijn steden. Een explosie in Pakistans
 noordwestelijke grensprovincie ligt dan
 in het verschiet.

Daarom pleit generaal Zia ul-Haq
 voor een Afghaanse coalitieregering
 tussen vertegenwoordigers van het isla-
 mitisch verzet, de huidige communisti-
 sche regering en derden, waarbij aan de
 voormalige Afghaanse koning Zahir
 Shah moet worden gedacht. Zia weet wel
 dat een coalitie tussen de Afghaanse
 communisten en hun islamitische te-
 genstanders geen lang leven zal zijn be-
 schoren, maar het regime van Najibul-
 lah is dan in ieder geval verdwenen. Dat
 stelt Pakistan in staat het akkoord over
 wederzijdse niet-inmenging en het ver-
 trek van de Sovjet-troepen te tekenen.

Pakistan stelt nu voor om op 2 maart
 in Genève wel via VN-afgezet Cordovez

vuren in gemanoeuvreerd.

Zia ul-Haq is nu op twee politieke
 fronten actief. Na het mislukte bezoek
 van de Russische vice-minister van Bui-
 tenlandse Zaken Vorontsov aan Islama-
 bad, heeft hij zijn eigen staatssecretaris
 naar Washington gestuurd. Hij wilde
 nog voor het vertrek van minister
 Schultz naar Moskou, dit weekeinde, de
 Verenigde Staten achter Pakistans
 standpunt krijgen. Het was Pakistan
 niet ontgaan dat Washington enthousi-
 ast op Gorbatsjovs aankondiging had
 gereageerd. Verder heeft generaal Zia
 de afgelopen dagen de zeven leiders van
 de verzetsalliantie tot een compromis
 trachten te bewegen.

**Alliantie Afghaans
 verzet blijft
 verdeeld over koning**

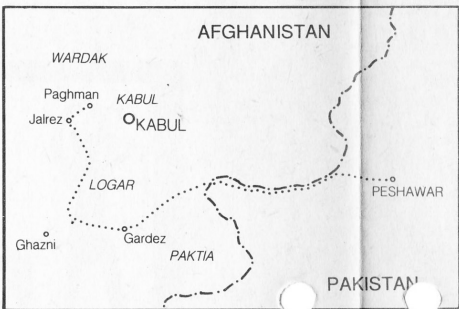
van een eigen regering, draagt dan oo-
 alle kenmerken van een broos compromis.
 Besloten werd dat een derde per-
 soon, buiten de kring van de verzetspar-
 tijen, de regering moet gaan leiden. Da-
 mag nog een communist, noch een ver-
 rader zijn, luidde de tekst.

Het probleem is alleen dat de funda-
 mentalisten, de Hezb-i-Islami van He-
 matyar voorop, Zahir Shah als een ver-
 rader zien, terwijl de gematigde leiders
 de 73-jarige ex-vorst als redder des va-
 derlands willen verwelkomen. Deze
 dagen organiseren zowel monarchisten
 als fundamentalisten massabijeenkom-
 sten in vluchtelingenkampen pro e-
 contra Zahir Shah.

Volgens waarnemers hoopt Moskou
 dat de tegenstellingen tussen de verzet-
 spartijen de komende zomer op een oor-
 log zal uitlopen. Als dat gebeurt zal het
 regime van Najibullah de lachende der-
 de zijn en kan het ook zonder Sovjet-
 troepen overleven. Zo niet, dan zal Mos-
 kou het volksdemocratische regime als
 nog laten vallen.

TOCHT VAN ZESTIEN DAGEN MET AFGHAANS VERZET NAAR KABUL

„Stingers en Toyota's helpen oorlog te winnen”

Het kaartje hierboven geeft de route van de mujahedin aan. Op de foto hier naast: Afghaanse verzetsstrijders laden wapens en ammunitie over uit een vrachtwagen. Hun tocht zal met paarden en ezels verder gaan.

Foto B. Eijgenhuijsen

mangal hebben postgevat, doen of ze de buitenlanders die zo nu en dan de grens oversteken niet zien. Ze letten alleen op of degenen die uit Afghanistan Pakistan weer in willen hun wapens achterlaten. De Pakistani, die zich ongerust maken over terreuraanslagen en over vuurgevechten in de grensplaatsen, proberen met het Afghaanse verzet tot een overeenkomst te komen waarbij alle wapens in Afghanistan blijven.

Het duurt nog twee maanden voordat de termijn zal zijn verstreken die volgens de akkoorden van Genève is gesteld aan het terugtrekken van de Sovjet-troepen. Het verzet, of de mujahedin zoals ze zich noemen, zegt het platteland in Afghanistan in handen te hebben; de regering heeft alleen de grotere steden, zoals de hoofdstad Kabul.

De rebellen hebben met bulldozers smalle weggetjes langs de berghellingen aangelegd, waardoor het mogelijk is om wel het gehele gebied tussen de grens en Kabul. Op onze tocht gaat het per bestelwagen naar Jalrez in het noorden van de provincie Wardak en dan verder te voet over de passen naar de provincie Kabul.

De groep moet de stad Kabul van het

succes hebben ingezet tegen Afghaanse en Sovjet-hoofden. Hij doelt ook op de bestelwagens die dank zij de vierwiel aandrijving uitstekend bruikbaar zijn in het ruwe terrein.

De auto rijdt Afghanistan in. Het gaat door water van anderhalve meter diep. Er wordt behoedzaam gemanoeuvrerd langs afgronden. We trekken door dorpen en de tien man achterop de wagen raken bedekt met een bruinige stoflaag. De bestuurders verdwalen nogal eens op de weggetjes, die vaak niet meer zijn dan karresporen. De temperatuur daalt 's nachts tot onder de twintig graden.

Isakhel wordt bereikt, een dorp bij Paghman.

Zoals ook bij andere routes van Pakistan naar Afghanistan wordt op deze route geregeld gecontroleerd door het verzet. De weg is dan versperd en zwaar gewapende guerrillero's ondervragen Gul Mir en geven hem aanwijzingen. Gul Mir is bezorgd over de buitenlanders in zijn gezelschap, van wie er een vrouw is. Daarom rijdt hij 's avonds lang door, zonder lichten aan.

De dorpen die we op onze tocht passeren zijn meestal verlaten, maar de weg wordt druk gebruikt. Door burgers die met de bus reizen, door handelaren die

Kalasinikov-geweer als rugsteun en zijn patou als kussen gebruikt op de harde vloer. Veel guerrillero's hebben in Pakistan Islamabad bezocht, waar Holiday Inn het duurste hotel is.

In zulke dorpen verzamelen zich ook andere groepen. De strijders vragen elkaar waar ze naar toe gaan en ze wisselen inlichtingen uit over bombardementen en troepenbewegingen. Doordat er in de buurt van Kabul veel Sovjet-troepen op de wegen waren, heeft Gul Mir zijn auto moeten achterlaten. Zijn broer Khan Mir heeft zich met zijn mannen bij hem gevoegd. De eenheid zal te voet

eind te helpen. Gedurende de maanden wordt er niet gewacht, op niemand. Het is wel sprake van een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid, maar wie achter blijft, moet z'n weg zelf maar zien te vinden.

De kou en de wind noodzaken de verzetstrijders om door te lopen. Ze hebben rafelige katoenen broeken aan dunne truien, kapotte sportschoenen

Kou en wind maken uitrusten

Dorpen zijn verlaten maar de wegen

DEEL MUJAHEDIN BEZIET VROUWENEMANCIPATIE MET ARGUSOGEN

Meisjeslyceum is novum voor Afghaan

Ondanks het Afghanistan-akkoord dat halverwege deze maand werd gesloten, hebben de drie miljoen vluchtelingen in Pakistan nog geen uitzicht op terugkeer naar hun land. Zij blijven afhankelijk van internationale hulp. Met Nederlands geld wordt bijvoorbeeld een meisjeslyceum gefinancierd, een novum voor het islamitisch verzet. Volgende week houdt de Stichting Vluchteling 999 haar jaarlijkse inzamelingsactie voor ondermeer deze vluchtelingen.

Van onze verslaggever
JORIS VERSTEEG

PESHAWAR — Een middelbare meisjesschool mag in sommige landen niets bijzonders zijn en in andere al lang tot het verleden behoren, voor de Afghaanse vluchtelingen in Pakistan is het iets nieuws. Sinds een jaar bestaat in Peshawar het Malalai-lyceum voor meisjes en vrouwen. Directrice Tajwar Kakar, in Afghanistan onderwijzeres, weigerde te luisteren naar alle bezwaren die werden opgeworpen toen zij het idee voor het lyceum lanceerde.

Zij bezocht ouders van potentiële leerlingen en zette haar partij, de fundamentalistische Jamiat-E-Islami, onder druk. In het gepolitiseerde klimaat onder de Afghaanse vluchtelingen moet elke vluchteling lid zijn van een van de zeven partijen om in aanmerking te komen voor voedsel- en financiële hulp. Alle scholen, ziekenhuizen en weeshuizen behoren tot een partij.

Gevangen

In Afghanistan werkte Tajwar Kakar, naast haar baan op een school in de stad Klunduz, voor het verzet. Toen dat werd ontdekt, zat zij enkele jaren gevangen en werd ze gemarteld. Na haar vrijlating vertrok ze naar Peshawar. Daar zette ze eerst een lagere meisjesschool op en nadat zich vervolgens de behoefte aan

Afghaanse vrouwen dragen, zodra ze hun huis verlaten, de traditionele sluier.

Foto B. Eigenhuijzen